

Voorzitter

van De Nederlandsche Bank. Hij zou die functie veertien jaar bekleden. Zijlstra was ook in die functie zeer standvastig, een bekwaam president. Hij genoot zowel nationaal als internationaal veel aanzien. In 1983, spoedig na zijn pensionering als president van De Nederlandsche Bank, werd hij benoemd tot minister van Staat. Bij de presentatie van zijn memoires in 1992 wees Zijlstra op het betrekkelijke van wat wij van dag tot dag gewichtig vinden. Hij sprak van het "Madurodam-effect"; veel zaken die op het moment vreselijk belangrijk lijken, schrompelen zeker achteraf gezien ineen tot het niveau van "speelgoedland".

Betrekkelijk of niet, in al zijn functies, wetenschapper, politicus en bankpresident, blonk Jelle Zijlstra uit. Hij was een van de groten van de naoorlogse politiek van ons land. Namens de regering spreek ik de wens uit dat zijn echtgenote, zijn kinderen, zijn kleinkinderen en zijn overige familieleden en vrienden over de kracht zullen beschikken om dit verlies te dragen. Zij mogen zich daarbij getroost weten door het besef dat zeer velen, ook andersdenkenden, met grote waardering en veel respect terugdenken aan de bijzondere bijdrage die Zijlstra heeft geleverd aan de welvaart en het welzijn van ons land. Wij herdenken hem in dankbaarheid.

De **voorzitter**: Ik verzoek u, een moment stilte in acht te nemen.

(De aanwezigen nemen staande enkele ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Ingekomen is een beschikking van de voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer der Staten-Generaal inzake aanwijzing van het lid Lemstra tot lid in plaats van het lid Braks in de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad.

Ik stel voor, deze beschikking voor kennisgeving aan te nemen.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Ingekomen is bericht van het overlijden op 21 december 2001 van de heer Cees Egas, lid van de Tweede Kamer voor de fractie van de Partij van de Arbeid van 1952 tot 1965 en van 1967 tot 1972.

Namens de Kamer heb ik deelneming betuigd.

Ingekomen is eveneens bericht van het overlijden op 28 december 2001 van de heer Gerard van Leijenhorst, lid van de Tweede Kamer van 1971 tot 1981, eerst voor de fractie van de CHU en later voor het CDA en opnieuw lid van de Kamer voor het CDA van 1986 tot 1994.

Namens de Kamer heb ik deelneming betuigd.

Ingekomen is eveneens bericht van overlijden op 11 januari van de heer Gerrit Brox, lid van de Tweede Kamer voor de fractie van het CDA van 1981 tot 1982 en opnieuw gedurende één maand in 1986.

Namens de Kamer heb ik deelneming betuigd.

De overige ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Aan de orde is **het mondelinge vragenuur**, overeenkomstig artikel 136 van het Reglement van Orde.

Vragen van het lid Van Dijke aan de minister en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over **het verschil van inzicht tussen de minister van SZW en staatssecretaris Hoogervorst over de financiële effecten van het SER-akkoord betreffende de WAO**.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Voorzitter. Wat kost het WAO-stelsel of het voorstel waarover in de SER overeenstemming is bereikt? Is het gratis? Kost het 2 mld euro? Of is de prijs die moet worden betaald de samenwerking tussen de PvdA en de VVD? Dat laatste zou winst zijn. Uit de denkwijze van de verschillende woordvoerders van de VVD en de PvdA kan worden afgeleid dat zij anticiperen op het einde. De reacties van de fracties van de PvdA en de VVD op het SER-akkoord zijn bepaald niet eensluidend en er zijn opvallende parallellen met de opvatting

van de bewindspersonen van de PvdA en de VVD. De VVD-fractie kwam met een terughoudende, om niet te zeggen afwijzende reactie. De heer Hoogervorst meldde dat het akkoord leidt tot een forse financiële tegenvaller. Het positieve onthaal van de plannen door de fractie van de PvdA werd bevestigd door de PvdA-minister Vermeend, die zei zich te laten leiden door de CPB-cijfers. Het lijkt er inmiddels op dat ook het CPB minder rooskleurige cijfers gaat presenteren, al dan niet onder politieke druk.

Is de staatssecretaris van Sociale Zaken de eerste politiek verantwoordelijke voor het WAO-dossier? Waarom heeft de staatssecretaris door zijn ambtenaren laten narekenen hoeveel het SER-akkoord zou gaan kosten? Vertrouwt hij het CPB niet? Is het gebruikelijk dat op het ministerie in een zo vroeg stadium het CPB wordt nagerekend? Zo ja, hoe kan het dan zijn dat de minister hiervan kennelijk niet op de hoogte was? Zo nee, waarom is daarvoor dan gekozen? Was er een speciale aanleiding voor, behalve dan de komende Tweede-Kamerverkiezingen? Heeft de staatssecretaris met de minister overleg gevoerd over het feit, dat zijn eigen ambtenaren bezig waren met berekeningen en bestond over de uitkomsten daarvan onenigheid voordat ze naar buiten werden gebracht? Waarom is de eventuele financiële tegenvaller vorige week al naar buiten gebracht? Weet de staatssecretaris waar het lek zit? Gaat hij dat opsporen? Of heeft hij geen overwegende bezwaren tegen dit soort functionele ontpoldering? Of heeft hij zelf gelekt?

Nog drie vragen aan de minister. Is de staatssecretaris de eerste politiek verantwoordelijke voor het WAO-dossier en zo ja, hoeveel vrijheid heeft hij dan om daarover dingen naar buiten te brengen? Waarom heeft de minister zo weinig vertrouwen in zijn ambtenaren dat hij die publiekelijk afvalt en partij kiest voor het CPB, dat die optimistische verwachting inmiddels behoorlijk heeft getemperd? Hoeveel waarde hecht de minister aan het SER-advies? Vindt hij overeenstemming tussen werkgevers en werknemers belangrijker dan eventuele financiële consequenties?

□

Staatssecretaris **Hoogervorst**: Voorzitter. De vraag of ik de eerst politiek verantwoordelijke ben voor de WAO, is vragen naar de bekende weg: dat ben ik. Dit neemt niet weg dat de minister uiteindelijk politiek verantwoordelijk is voor alles wat er op het departement gebeurt.

Ik heb geen cijfers van het CPB laten narekenen, want die waren er nog niet en zijn er nog steeds niet. Het CPB heeft nog geen goed totaalinzicht in de gemaakte afspraken binnen de SER. De voorliggende cijfers waren niet meer dan een partiële, ruwe schatting van alleen de uitkeringsgevolgen van het plan van de SER en gaven geen totaaloverzicht. In de cijfers werd alles wat er op het gebied van de keuringspraktijk zou veranderen, totaal veronachtzaamd. Dit is natuurlijk juist een van de crues van het SER-plan. Het was geen doorrekening en zeker geen overzicht van het geheel.

De minister was in het bezit van de berekeningen. Zij zijn niet naar buiten gebracht. Het bekend worden ervan, was een van de vele lekkages die wij de afgelopen maanden hebben gezien rond het hele SER-proces. Dat valt natuurlijk te betreuren.

□

Minister **Vermeend**: Voorzitter. Wat betreft de verantwoordelijkheidsverdeling sluit ik mij aan bij de staatssecretaris: de staatssecretaris is politiek verantwoordelijk voor de WAO, de minister heeft de totale verantwoordelijkheid.

Ik heb natuurlijk vertrouwen in mijn ambtenaren. De desbetreffende berekeningen beheldden geen doorrekening van het SER-advies.

De heer Van Dijke zal op mijn oordeel en dat van het kabinet over het SER-advies moeten wachten, totdat er een kabinetsstandpunt over is.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Voorzitter. Staatssecretaris en minister doen buitengewoon laconiek over het gebeuren. Toen het punt naar buiten kwam, wisten zij die laconieke toon echter nauwelijks aan te slaan; de gemoederen leken tamelijk verhit.

Uit de woorden van de staatssecretaris maak ik op dat het gaat om

een ruwe schatting; het beeld dat hij naar buiten bracht moet sterk worden gerelativeerd. De door hem geventileerde angst over de consequenties van het SER-akkoord moet blijkbaar ook sterk worden gerelativeerd.

De staatssecretaris is nogal laconiek over het voortdurend lekken van gegevens. Dat moet hem toch een doorn in het oog zijn. Wat doet hij daaraan? Neemt hij genoeg met het gewoon naar buiten komen van zulke vitale informatie?

Hoe is het volgens de minister en staatssecretaris overgekomen dat in het buitengewoon gevoelige en complexe WAO-dossier de bewindslieden rollebollend over de straat gingen? De bestaande chaos rond dit dossier is door dit optreden alleen maar gevoed. Kunnen de bewindslieden aangeven – ik neem aan dat dit een taak is voor de staatssecretaris – of het te verwachten is dat er voor de Tweede-Kamerverkiezingen nog een kabinetsstandpunt komt over het WAO-dossier? Wat is in dat geval de tijdsplanning? Kan de staatssecretaris in dit stadium aangeven hoe hij vooralsnog het SER-akkoord beoordeelt, nu hij zo vrijmoedige naar buiten heeft gebracht hoe hij de financiële effecten daarvan inschat? Het lijkt erop dat hij zich distantieert van het SER-akkoord. Hoe beoordeelt hij dan het gegeven dat hij de werkgevers tegenover zich vindt?

Staatssecretaris **Hoogervorst**: De 2 mld euro die het plan zou kosten, moet inderdaad sterk worden gerelativeerd. Het houdt namelijk geen rekening met de beperkende elementen in het plan van de SER.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik zou graag een interruptie plaatsen.

De **voorzitter**: Ik sta u dat één keer toe, maar eigenlijk moet u dat in de eerste termijn van de regering doen.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Ik wil graag het debat voeren. In de eerste termijn hebben de bewindslieden namelijk hoegenaamd geen antwoord gegeven.

Waarom heeft de staatssecretaris bij het bekend worden van de cijfers niet meteen aangegeven dat ze moesten worden gerelativeerd? Hij sloot nogal krachtig aan bij het door de VVD-fractie naar buiten gebrachte

beeld dat het nogal wat geld ging kosten.

Staatssecretaris **Hoogervorst**: Toen de cijfers begonnen te circuleren, heb ik mijn woordvoerders opdracht gegeven om deze te relativeren, omdat het ging om partiële berekeningen. Ik heb de minister overigens toen nog dezelfde dag gezien. Wij hebben niet gerollebold en al helemaal niet over straat. Wij hebben meteen dezelfde woordvoering gekozen, namelijk dat ik het met de minister eens was dat deze cijfers een zeer partiële indruk gaven van het totaal aan maatregelen van de SER. Het CPB is hiermee aan de gang en de SER is doende de voorstellen nader aan te scherpen en te ontwikkelen.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): De staatssecretaris moet het met mij eens zijn dat wat naar buiten kwam het beeld gaf van een staatssecretaris en een minister die het met elkaar oneens zijn. Op dit gevoelige dossier moet dit in de ogen van de staatssecretaris een ongewenste situatie zijn.

Staatssecretaris **Hoogervorst**: Het is ongewenst, maar het gebeurt aan de lopende band in de politiek dat kleine verschillen in de media worden uitvergroot.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Dus de media hebben het gedaan.

Staatssecretaris **Hoogervorst**: Ik kan alleen maar zeggen dat de minister en ik op dit dossier uitstekend met elkaar samenwerken. Gevraagd werd of de Kamer voor de verkiezingen een WAO-standpunt van het kabinet kan verwachten. Ja, dat kunt u verwachten.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Wat is het tijdpad daarbij?

Staatssecretaris **Hoogervorst**: Dat hangt mede van de SER af die nog bezig is om de punten op de i te zetten wat zijn eigen advies betreft.

De **voorzitter**: De minister ziet geen aanleiding voor aanvullende antwoorden.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Ik heb ook hem gevraagd hoe hij denkt over het ontstane beeld waaraan ook hij een bijdrage heeft geleverd.

Vermeend

Minister **Vermeend**: Ik sluit mij aan bij de woorden van mijn staatssecretaris.

De heer **Van Dijke** (ChristenUnie): Dus hebben de media het gedaan?

Minister **Vermeend**: Dat heeft de staatssecretaris niet gezegd.

De **voorzitter**: Dan is er nu gelegenheid tot het stellen van aanvullende vragen.

De heer **Harrewijn** (GroenLinks): Het verbaast mij ook dat de bewindslieden zich er wat laconiek vanaf maken. Er bestaat al een tijdje het beeld van de staatssecretaris die eigen plannen heeft over het afschaffen van bovenwettelijke uitkeringen en referte-eisen in de WAO. Hij heeft zelfs gezegd dat hij een eigen plannetje heeft klaarliggen als de SER er niet uitkomt. Is de staatssecretaris gelukkig met het SER-advies? Ziet hij dit als basis om verder te gaan? Of gaat hij verder op zijn eigen weg?

Staatssecretaris **Hoogervorst**: Mijn eendoordeel over het SER-advies verneemt u als het zover is, maar het is er nog niet. Ik kan u verzekeren dat de minister en ik op dit dossier uitstekend samenwerken.

De heer **Harrewijn** (GroenLinks): Ik vroeg naar uw beginoordeel. Vindt u het SER-advies een goed uitgangspunt?

Staatssecretaris **Hoogervorst**: Ik sluit mij aan bij de woorden van de minister-president van afgelopen vrijdag. Hij merkte op dat in het kabinet het positieve overheerst. Het is belangrijk dat de SER een ingrijpend en concreet advies heeft gegeven. Er zitten belangrijke voordelen aan, maar ook nog wat twijfelpunten. Alles zal worden beoordeeld als het CPB zijn totaalvisie op de cijfers heeft kunnen ontwikkelen.

De heer **Bakker** (D66): Ik geloof de heren op hun woord als zij zeggen dat er die dag niets aan de hand was. Wel ben ik het met de heer Van Dijke eens dat het beeld weinig verheffend was en dat wij daar beter van verschoond kunnen blijven, mede omdat het probleem zo groot is. De staatssecretaris zei dat eerst op de SER gewacht wordt. Als de

SER op de derde vrijdag van maart met een definitief advies uitkomt, gaat het kabinet werken aan de regeringsstandpunten. Dat betekent dat men vlak voor, of misschien wel vlak na, de verkiezingen met een standpunt komt, terwijl vorige maand was afgesproken dat dit kabinet zo snel mogelijk met een richtinggevend voorstel zou komen. Kunnen wij een dergelijk voorstel op hoofdlijnen in de loop van februari tegemoet zien?

Staatssecretaris **Hoogervorst**: Het kabinet wacht niet totdat de SER zijn voorstellen geheel heeft afgerond. In de afgelopen maanden is ambtelijk zeer veel voorwerk verricht. Verder is afgesproken dat wij in zeshoekverband de voorlopige voorstellen van de SER de komende weken de revue zullen laten passeren. Zo snel mogelijk na de vaststelling van het definitieve SER-advies kan dan een standpunt worden uitgebracht.

Mevrouw **Verburg** (CDA): Ik heb de staatssecretaris driemaal horen zeggen dat de minister en hij goed samenwerken. Het beeld echter is weinig verheffend en de korte beantwoording van de minister typeert dat er toch enige irritatie over deze vragen bestaat. Het is duidelijk dat er binnen het departement onder ambtenaren of bewindslieden flinke onenigheid over de cijfers is geweest. Daarbij is het toevallig dat de uitkomsten van de berekeningen de visies van de verschillende partijen weergeven. Ik vraag de minister om daarover toch iets meer te zeggen. Het komt mij voor dat de staatssecretaris weer ambtenaren de schuld heeft gegeven. Ik heb de staatssecretaris drie keer horen zeggen dat het kabinet met een standpunt komt. Ik heb de minister-president afgelopen vrijdag horen zeggen dat het kabinet zo snel mogelijk met concrete voorstellen naar de Kamer komt. Mijn vraag aan de staatssecretaris is of die concrete voorstellen nog voor de verkiezingen komen.

Staatssecretaris **Hoogervorst**: Het antwoord op die laatste vraag is "ja". Als verder ook maar enigszins de indruk is ontstaan dat ik ambtenaren ergens de schuld van wil geven, wil ik die hierbij wegmenen, want daarvan kan geen sprake zijn.

Minister **Vermeend**: Mevrouw Verburg merkte op dat ik kort was in mijn antwoord. Ik kon kort zijn, omdat er niets aan de hand is. Als ik iets meer te melden had, zou ik dat doen. Op mijn departement wordt voortdurend op allerlei terreinen gecijferd. Die cijfers bereiken de staatssecretaris en de minister. In dit geval zijn noch door de minister noch door de staatssecretaris cijfers naar buiten gebracht in het kader van welk SER-advies dan ook. Wij doen ons werk, wij lopen op zaken vooruit, wij ontwikkelen scenario's en wij rekenen die door. Deze cijfers zijn op enigerlei wijze naar buiten gebracht. Vervolgens is mij door een journalist gevraagd wat ik van die cijfers vond. Ik heb aangegeven dat wij wachten op de cijfers van het Centraal Planbureau en dat deze cijfers als zodanig niet kunnen worden beschouwd als een doorrekening van het SER-advies. Meer is er niet aan de hand. Er is dus geen ruzie. Daarom kon ik kort zijn.

De heer **Van der Staaij** (SGP): De uitleg is niet op alle punten even helder. Aan de ene kant wordt gezegd dat het betreurenswaardig is dat er gelekt is. Dit is weer een voorbeeld daarvan. Aan de andere kant wordt gezegd dat het nodig was dat die gegevens naar buiten kwamen, ter relativering van wat er in de media naar voren kwam. Kan dit worden verduidelijkt?

Verder vraag ik de staatssecretaris of hij kan verzekeren dat wij op een zodanig tijdstip kunnen beschikken over een concreet standpunt en plannen van het kabinet, dat er nog voor de verkiezingen in deze Kamer over gedebatteerd kan worden.

Staatssecretaris **Hoogervorst**: Daar zullen wij natuurlijk onze uiterste best voor doen. Het woord "relativeren" heb ik gebruikt om duidelijk te maken dat wij, toen die cijfers gingen circuleren, onze woordvoerders opdracht hebben gegeven om duidelijk te maken hoe ze gerelativeerd moeten worden.